ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 8ης Ιουλίου 2010 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-447/08 και C-448/08,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Svea hovrätt (Σουηδία) με αποφάσεις της 8ης Οκτωβρίου 2008, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 13 Οκτωβρίου 2008, στο πλαίσιο ποινικών δικών κατά των

Otto Sjöberg (C-447/08),

Anders Gerdin (C-448/08),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader, K. Schiemann (εισηγητή), P. Kūris και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Ιανουαρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο O. Sjöberg, εκπροσωπούμενος από την U. Isaksson, advokat,

— ο A. Gerdin, εκπροσωπούμενος από τις S. Widmark και J. Gyllenberg, advokater,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Falk,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την L. Van den Broeck, επικουρούμενη από τις P. Vlaemminck και A. Hubert, advocaten,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Τασσοπούλου και Ο. Πατσοπούλου,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον F. Díez Moreno,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Dowgielewicz,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και P. Mateus Calado καθώς και εκπροσωπούμενη από την A. Barros,

— η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους K. Moen και K. Moe Winther,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. Traversa και K. Simonsson καθώς και εκπροσωπούμενη από την P. Dejmek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Φεβρουαρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ.

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ποινικών δικών κατά των O. Sjöberg και A. Gerdin οι οποίοι κατηγορούνται για παράβαση του άρθρου 54, παράγραφος 2, του νόμου περί λαχειοφόρων αγορών και τυχερών παιγνίων (lotterilag, *SFS* 1994, αριθ. 1000), ως ίσχυε κατά τον χρόνο εφαρμογής του επί των διαφορών της κύριας δίκης (στο εξής: lotterilag).

Το εθνικό νομικό πλαίσιο

3 Ο lotterilag διέπει όλες τις κατηγορίες τυχερών παιγνίων που προσφέρονται στο κοινό στη Σουηδία.

4 Οι σκοποί της σουηδικής πολιτικής περί παιγνίων εκτίθενται συνοπτικώς στις προπαρασκευαστικές εργασίες του lotterilag ως εξής:

«Η πολιτική περί παιγνίων οφείλει [...] να συνεχίσει να αποβλέπει σε μία υγιή και ασφαλή αγορά παιγνίων, όπου τα συμφέροντα κοινωνικής προστασίας και η ζήτηση για τυχερά παίγνια ικανοποιούνται υπό ελεγχόμενες μορφές. Τα αποκομιζόμενα έσοδα πρέπει να διατηρούνται και να διατίθενται πάντοτε για σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος ή κοινής ωφελείας, δηλαδή για τη διατήρηση σωματείων, για τον ιππικό αθλητισμό και για κρατικούς σκοπούς. Όπως έως τώρα, πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στην κοινωνική προστασία όπως και στην προσφορά ποικιλίας παιγνίων λαμβάνοντας ταυτοχρόνως υπόψη τους κινδύνους απάτης και παρανόμων παιγνίων.»

5 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η σουηδική νομοθεσία περί τυχερών παιγνίων αποβλέπει στα εξής:

— στην καταστολή της εγκληματικότητας·

— στην καταπολέμηση των κοινωνικών και οικονομικών επιζήμιων συνεπειών·

— στη διασφάλιση των συμφερόντων των καταναλωτών, και

— στη διάθεση των εσόδων από τις λαχειοφόρους αγορές για γενικού συμφέροντος ή κοινής ωφελείας σκοπούς.

Η υποχρέωση αποκτήσεως αδείας για την οργάνωση τυχερών παιγνίων

6 Κατά το άρθρο 9 του lotterilag, απαιτείται, κατ' αρχήν, άδεια για την οργάνωση τυχερών παιγνίων στη Σουηδία.

7 Κατά το άρθρο 15 του lotterilag, άδεια χορηγείται σε νομικά πρόσωπα, σουηδικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με κύριο αντικείμενο, σύμφωνα με το καταστατικό τους, την επιδίωξη σκοπών κοινής ωφελείας εντός της σουηδικής επικράτειας, τα οποία ασκούν δραστηριότητες που υπηρετούν κυρίως τέτοιους σκοπούς. Κατά το άρθρο 45 του ιδίου νόμου, η Σουηδική Κυβέρνηση μπορεί, επίσης, να χορηγεί ειδικές άδειες για την οργάνωση τυχερών παιγνίων και σε άλλες περιπτώσεις πέραν των προβλεπομένων στον εν λόγω νόμο.

8 Σύμφωνα με τη θεμελιώδη αρχή της σουηδικής νομοθεσίας περί τυχερών παιγνίων κατά την οποία η εκμετάλλευση αυτών πρέπει να υπηρετεί σκοπούς κοινής ωφελείας ή γενικού συμφέροντος, η σουηδική αγορά τυχερών παιγνίων κατανέμεται, αφενός, σε επιχειρήσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που δραστηριοποιούνται στη σουηδική επικράτεια και επιδιώκουν σκοπούς κοινής ωφελείας, στις οποίες χορηγούνται άδειες δυνάμει του άρθρου 15 του lotterilag και, αφετέρου, σε δύο, εξ ολοκλήρου ή κατά πλειοψηφία, κρατικούς οργανισμούς, ήτοι στη δημόσια εταιρία παιγνίων Svenska Spel AB και στην από κοινού ελεγχόμενη από το Κράτος και οργανώσεις ιππικών αθλημάτων εταιρία Trav och Galopp AB, οι οποίες διαθέτουν ειδικές άδειες κατ' εφαρμογήν του άρθρου 45 του εν λόγω νόμου.

9 Κατά το άρθρο 48 του lotterilag, μία δημόσια αρχή, ήτοι η Lotteriinspektionen, ασκεί την κεντρική εποπτεία της τηρήσεως των διατάξεων του νόμου αυτού. Επιπλέον, κατά τον νόμο αυτόν, η Lotteriinspektionen είναι αρμόδια να καταρτίζει τις διατάξεις σχετικά με τον έλεγχο και τον εσωτερικό κανονισμό των διαφόρων παιγνίων. Εποπτεύει τη δραστηριότητα της Svenska Spel AB και διενεργεί επιθεωρήσεις και διαρκείς ελέγχους.

10 Κατά το άρθρο 52 του lotterilag, η Lotteriinspektionen μπορεί να απευθύνει τις αναγκαίες εντολές και απαγορεύσεις για την τήρηση των διατάξεων του νόμου αυτού, καθώς και των κανόνων και όρων που εκδίδονται δυνάμει αυτού. Τέτοιου είδους εντολές ή απαγορεύσεις δύναται να συνοδεύονται από διοικητικά πρόστιμα.

Η απαγόρευση διοργανώσεως τυχερών παιγνίων άνευ αδείας

11 Κατά το άρθρο 14 του κεφαλαίου 16 του ποινικού κώδικα (brottsbalk, στο εξής: brottsbalk), η άνευ αδείας διοργάνωση τυχερών παιγνίων στη Σουηδία συνιστά το αδίκημα [διοργανώσεως] παρανόμων παιγνίων. Τούτο τιμωρείται με πρόστιμο ή φυλάκιση έως δύο έτη. Αν η παράβαση κριθεί σοβαρή, τιμωρείται, ως σοβαρό αδίκημα [διοργανώσεως] παρανόμων παιγνίων, κατά το άρθρο 14a του ιδίου κεφαλαίου 16, με ποινή φυλακίσεως από έξι μήνες έως τέσσερα έτη.

12 Επιπλέον, κατά το άρθρο 54, παράγραφος 1, του lotterilag, όποιος, από πρόθεση ή σοβαρή αμέλεια, διοργανώνει παράνομα τυχερά παίγνια ή έχει παρανόμως στην κατοχή του ορισμένα είδη κερματομηχανών, τιμωρείται με πρόστιμο ή ποινή φυλακίσεως έως έξι μήνες.

13 Οι διατάξεις του brottsbalk περί του αδικήματος των παράνομων παιγνίων διέπουν τις σοβαρές αξιόποινες πράξεις. Οι αξιόποινες πράξεις μειωμένης σοβαρότητας οι οποίες, για τον λόγο αυτόν, δεν εμπίπτουν στο εν λόγω άρθρο 14 διέπονται από τις

διατάξεις του άρθρου 54, παράγραφος 1, του lotterilag. Κατά το άρθρο 57, παράγραφος 1, αυτού, η τελευταία διάταξη δεν εφαρμόζεται αν η αξιόποινη πράξη τιμωρείται σύμφωνα με τον brottsbalk.

14 Δεδομένου ότι ο lotterilag εφαρμόζεται μόνο στη σουηδική επικράτεια, η απαγόρευση διοργανώσεως λαχειοφόρων αγορών άνευ αδείας δεν καλύπτει τα εκμεταλλευόμενα στην αλλοδαπή παίγνια. Η απαγόρευση αυτή δεν καλύπτει, επίσης, τυχερά παίγνια προσφερόμενα μέσω Διαδικτύου με αφετηρία από άλλο κράτος μέλος σε Σουηδούς καταναλωτές και ο ίδιος νόμος δεν απαγορεύει στους Σουηδούς παίχτες να συμμετέχουν σε τυχερά παίγνια που διοργανώνονται στην αλλοδαπή. Ομοίως, άδεια χορηγούμενη δυνάμει του εν λόγω νόμου παρέχει στον δικαιούχο της το δικαίωμα να προσφέρει υπηρεσίες τυχερών παιγνίων αποκλειστικώς στο πεδίο εδαφικής εφαρμογής του νόμου αυτού, ήτοι στη σουηδική επικράτεια.

Η απαγόρευση προωθήσεως τυχερών παιγνίων άνευ αδείας

15 Το άρθρο 38, παράγραφος 1, σημείο 1, του lotterilag απαγορεύει την προώθηση, άνευ ειδικής αδείας και προς προσπορισμό κέρδους, κατ' επάγγελμα ή με άλλον τρόπο, της συμμετοχής σε τυχερά παίγνια που διοργανώνονται άνευ αδείας, εντός ή εκτός της σουηδικής επικράτειας.

16 Κατά την παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου 38, επιτρέπεται παρέκκλιση από την απαγόρευση της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού όσον αφορά τα τυχερά παίγνια τα οποία διοργανώνονται στο πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας με σουηδική συμμετοχή από αλλοδαπό διοργανωτή ο οποίος έχει δικαίωμα, κατ' εφαρμογήν των εφαρμοστέων στο κράτος όπου είναι εγκατεστημένος διατάξεων, να διοργανώνει τυχερά παίγνια και να μετέχει σε διεθνείς συνεργασίες.

17 Το άρθρο 54, παράγραφος 2, του lotterilag ορίζει ότι όποιος προωθεί παρανόμως προς προσπορισμό κέρδους, στο πλαίσιο επαγγελματικής δραστηριότητας ή με άλλον τρόπο, τη συμμετοχή σε διοργανούμενα στην αλλοδαπή τυχερά παίγνια τιμωρείται με πρόστιμο ή ποινή φυλακίσεως έως έξι μήνες εφόσον η προώθηση αφορά ειδικώς συμμετοχή κατοίκων της Σουηδίας.

18 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κεφαλαίου 23, του brottsbalk, η ευθύνη που προβλέπεται για ορισμένες αξιόποινες πράξεις δεν καταλογίζεται αποκλειστικώς στον φυσικό αυτουργό των πράξεων αυτών, αλλά και σε όποιον, υποστηρίζοντας ή βοηθώντας, εξασφαλίζει την προώθησή τους. Εξάλλου, κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, ακόμη και όποιος δεν θεωρείται συναυτουργός του αδικήματος τιμωρείται εφόσον ενθάρρυνε τρίτους στη διάπραξη της παραβάσεως, προκάλεσε αυτήν ή βοήθησε τον φυσικό αυτουργό της καθ' οιονδήποτε τρόπο.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

19 Ο O. Sjöberg ήταν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, αρχισυντάκτης και εκδότης της εφημερίδας *Expressen*. Υπό την ιδιότητα αυτή, ήταν ο μόνος υπεύθυνος για τη δημοσίευση σε αυτήν, κατά το διάστημα μεταξύ Νοεμβρίου του 2003 και Αυγούστου του 2004, διαφημίσεων για τυχερά παίγνια διοργανούμενα στην αλλοδαπή από τις εταιρίες Expekt, Unibet, Ladbrokes και Centrebet.

20 Ο A. Gerdin, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, ήταν αρχισυντάκτης και εκδότης της εφημερίδας *Aftonbladet*. Υπό την ιδιότητα αυτή, ήταν ο μόνος υπεύθυνος για τη δημοσίευση σε αυτήν, κατά το διάστημα Νοεμβρίου του 2003 και Ιουνίου του 2004, διαφημίσεων για τυχερά παίγνια διοργανούμενα στην αλλοδαπή από τις εν λόγω εταιρίες.

21 Οι Expekt, Unibet, Ladbrokes και Centrebet είναι ιδιωτικοί φορείς κερδοσκοπικού χαρακτήρα εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη από το Βασίλειο της Σουηδίας, οι οποίοι προσφέρουν μεταξύ άλλων σε κατοίκους των κρατών αυτών τυχερά παίγνια μέσω Διαδικτύου. Στα παίγνια αυτά συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, αθλητικά στοιχήματα και πόκερ.

22 Η Åklagaren (γενική εισαγγελία) άσκησε ποινική δίωξη κατά των O. Sjöberg και A. Gerdin βάσει του άρθρου 54, παράγραφος 2, του lotterilag για παράνομη και προς προσπορισμό κέρδους προώθηση της συμμετοχής Σουηδών κατοίκων σε τυχερά παίγνια διοργανούμενα στην αλλοδαπή.

23 Στις 21 Ιουνίου και 6 Σεπτεμβρίου 2005, το Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείο της Στοκχόλμης) καταδίκασε έκαστο των O. Sjöberg και A. Gerdin στην καταβολή χρηματικού προστίμου ύψους 50 000 σουηδικών κορώνων (SEK) για παραβάσεις του lotterilag.

24 Οι O. Sjöberg και A. Gerdin άσκησαν έφεση ενώπιον του Svea hovrätt (εφετείου του Svea), το οποίο, αρχικώς, δεν επέτρεψε την κατ' έφεση εκδίκαση καμίας από τις δύο υποθέσεις.

25 Οι ενδιαφερόμενοι προσέβαλαν τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Svea hovrätt ενώπιον του Högsta domstolen (ανώτατο δικαστήριο), το οποίο εξέδωσε απόφαση, στις 5 Φεβρουαρίου 2008, δεχόμενο το παραδεκτό των ασκηθεισών ενώπιον του Svea hovrätt εφέσεων και ανέπεμψε τις δύο υποθέσεις ενώπιον του τελευταίου.

26 Με την απόφασή του, το Högsta domstolen έκρινε ότι δεν ήταν σαφές αν οι κατασταλτικές διατάξεις του lotterilag συνιστούν ή όχι εισάγουσα διακρίσεις κύρωση της προωθήσεως τυχερών παιγνίων αναλόγως αν διοργανώνονται στη Σουηδία ή

σε άλλο κράτος μέλος. Εν πάση περιπτώσει, τίθεται επιπλέον το ζήτημα αν οι προβλεπόμενοι στα άρθρα 38 και 54 του ιδίου νόμου περιορισμοί στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών μπορούν να γίνουν δεκτοί ως εμπίπτοντες στις ρητώς προβλεπόμενες στη Συνθήκη εξαιρέσεις ή αν μπορούν να δικαιολογηθούν από λόγους επιτακτικού γενικού συμφέροντος.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Svea hovrätt αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία έχουν πανομοιότυπη διατύπωση στις δύο υποθέσεις της κύριας δίκης:

«1) Μπορεί η ενέχουσα δυσμενείς διακρίσεις λόγω ιθαγενείας μεταχείριση να γίνει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αποδεκτή στην εγχώρια αγορά των τυχερών παιγνίων και λαχειοφόρων αγορών για επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος;

2) Αν η περιοριστική πολιτική που ασκείται στην εγχώρια αγορά τυχερών παιγνίων και λαχειοφόρων αγορών επιδιώκει διαφόρους σκοπούς και ο ένας εξ αυτών συνίσταται στη χρηματοδότηση κοινωνικών δραστηριοτήτων, μπορεί να θεωρηθεί αυτός ως παρεπόμενη ευεργετική συνέπεια της ασκούμενης περιοριστικής πολιτικής; Αν η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αρνητική, μπορεί παρά ταύτα αυτή η περιοριστική πολιτική να είναι αποδεκτή, αν η χρηματοδότηση των κοινωνικών δραστηριοτήτων δεν μπορεί να θεωρηθεί κύριος σκοπός αυτής;

3) Μπορεί το κράτος να επικαλεσθεί επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος για να δικαιολογήσει ασκούμενη περιοριστική πολιτική σχετικά με τα τυχερά παίγνια αν ελεγχόμενες από το κράτος εταιρίες ασκούν εμπορία τυχερών παιγνίων και λαχειοφόρων αγορών τα έσοδα της οποίας προσπορίζεται εν μέρει το κράτος και αν ένας από τους σκοπούς της εμπορίας αυτής είναι η χρηματοδότηση κοινωνικών δραστηριοτήτων; Αν η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αρνητική, μπορεί παρά ταύτα αυτή η περιοριστική πολιτική να είναι αποδεκτή,

αν η χρηματοδότηση των κοινωνικών δραστηριοτήτων δεν μπορεί να θεωρηθεί κύριος σκοπός της εμπορίας αυτής;

4) Μπορεί μία απόλυτη απαγόρευση των τυχερών παιγνίων και λαχειοφόρων αγορών που διοργανώνονται σε άλλο κράτος μέλος από εγκατεστημένη στο κράτος αυτό εταιρία παιγνίων, η οποία ελέγχεται από τις αρχές του εν λόγω κράτους, να είναι ανάλογη προς τον σκοπό ασκήσεως ελέγχου και εποπτείας της δραστηριότητας τυχερών παιγνίων, όταν, ταυτόχρονα, δεν τίθενται όρια στην εμπορία τυχερών παιγνίων και λαχειοφόρων αγορών που διοργανώνονται από εταιρίες παιγνίων εγκατεστημένες στο κράτος μέλος το οποίο ασκεί αυτήν την περιοριστική πολιτική; Ποια είναι η απάντηση στο παρόν ερώτημα αν σκοπός της ρυθμίσεως αυτής είναι ο περιορισμός των τυχερών παιγνίων;

5) Έχει ο διοργανωτής τυχερών παιγνίων, ο οποίος έλαβε άδεια ασκήσεως δραστηριότητας τυχερών παιγνίων σε ένα κράτος και ελέγχεται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους αυτού, το δικαίωμα να προωθεί στην αγορά άλλων κρατών μελών τις προσφορές του τυχερών παιγνίων, δημοσιεύοντας για παράδειγμα αγγελίες σε εφημερίδες, χωρίς να έχει προηγουμένως ζητήσει άδεια από τις αρμόδιες αρχές των κρατών αυτών; Αν η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι καταφατική, συνεπάγεται τούτο ότι η νομοθεσία κράτους μέλους που προβλέπει επιβολή ποινικών κυρώσεων για την προώθηση της συμμετοχής σε λαχειοφόρους αγορές που διοργανώνονται στην αλλοδαπή αποτελεί εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών το οποίο ουδέποτε μπορεί να δικαιολογηθεί από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος; Επηρεάζει την απάντηση στο πρώτο ερώτημα το γεγονός ότι το κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο διοργανωτής επικαλείται τους ίδιους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος με το κράτος μέλος όπου ο διοργανωτής επιθυμεί να προωθήσει τη σχετική με τα τυχερά παίγνια δραστηριότητά του;»

28 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 7ης Νοεμβρίου 2008, οι δύο υποθέσεις C-447/08 και C-448/08 ενώθηκαν προς διευκόλυνση της έγγραφης και προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δευτέρου έως και του πέμπτου ερωτήματος

29 Επιβάλλεται, εκ προοιμίου, η διαπίστωση ότι το άρθρο 38, παράγραφος 1, του lotterilag, επί του οποίου στηρίχθηκαν τα κατηγορητήρια στις υποθέσεις της κύριας δίκης, απαγορεύει την προώθηση, άνευ ειδικής αδείας και προς προσπορισμό κέρδους, κατ' επάγγελμα ή με άλλον τρόπο, της συμμετοχής σε τυχερά παίγνια διοργανούμενα άνευ αδείας εντός ή εκτός της σουηδικής επικράτειας.

30 Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι τα επίμαχα κατηγορητήρια στην κύρια δίκη αφορούν μόνον πρόσωπα τα οποία εξασφάλισαν την προώθηση τυχερών παιγνίων που διοργανώθηκαν από ιδιωτικούς φορείς προς προσπορισμό κέρδους σε άλλα κράτη μέλη πλην του Βασιλείου της Σουηδίας. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο οφείλει να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο όσον αφορά μόνον την περίπτωση αυτή.

31 Επομένως, με το δεύτερο έως το πέμπτο ερώτημα, στα οποία πρέπει να δοθεί απάντηση από κοινού προ της εξετάσεως του πρώτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να θεωρηθεί ότι, κατ' ουσίαν, ζητεί να διευκρινισθεί αν το άρθρο 49 ΕΚ αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως αυτή της κύριας δίκης, η οποία απαγορεύει τη διαφήμιση τυχερών παιγνίων που διοργανώνονται σε άλλα κράτη μέλη από ιδιωτικούς φορείς προς προσπορισμό κέρδους.

32 Πρέπει να υπομνησθεί ευθύς εξ αρχής ότι το άρθρο 49 ΕΚ απαιτεί την κατάργηση κάθε περιορισμού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ακόμη και αν ο περιορισμός αυτός ισχύει αδιακρίτως και για τους ημεδαπούς παρέχοντες υπηρεσίες και τους παρέχοντες υπηρεσίες λοιπών κρατών μελών, οσάκις μπορεί να παρεμποδίσει, να παρενοχλήσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες όταν αυτός είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου νομίμως παρέχει ανάλογες υπηρεσίες. Εξάλλου, η ελευθερία παροχής υπηρεσιών είναι επωφελής τόσο για τον παρέχοντα όσο και για τον αποδέκτη των υπηρεσιών (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, Συλλογή 2009, σ. I-7633, σκέψη 51 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Δεν αμφισβητείται συναφώς ότι το άρθρο 38, παράγραφος 1, σημείο 1, του lotterilag, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της προωθήσεως στη Σουηδία τόσο των τυχερών παιγνίων που διοργανώνονται νομίμως σε άλλα κράτη μέλη όσο και των παιγνίων που διοργανώνονται άνευ αδείας στη Σουηδία, συνεπάγεται τον περιορισμό της συμμετοχής των Σουηδών καταναλωτών σε αυτά τα παίγνια. Σκοπός της διατάξεως αυτής είναι οι Σουηδοί καταναλωτές να επιδίδονται σε τυχερά παίγνια μόνο στο πλαίσιο του εγκεκριμένου εθνικού συστήματος, εξασφαλίζοντας κατά τον τρόπο αυτόν, μεταξύ άλλων, τον αποκλεισμό των ιδιωτικών κερδοσκοπικών συμφερόντων από τον εν λόγω τομέα.

34 Η εν λόγω διάταξη συνιστά, συνεπώς, περιορισμό στην ελευθερία των Σουηδών κατοίκων να επωφελούνται, μέσω του Διαδικτύου, υπηρεσιών προσφερόμενων σε άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, επιβάλλει, όσον αφορά τους διοργανωτές τυχερών παιγνίων που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη πλην του Βασιλείου της Σουηδίας, περιορισμό στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών τους σε αυτό.

35 Επιβάλλεται, ως εκ τούτου, να εξετασθεί σε ποιο βαθμό ο επίμαχος στην κύρια δίκη περιορισμός μπορεί να επιτραπεί ως μέτρο εισάγον παρέκκλιση, ρητώς προβλεπόμενο από τη Συνθήκη, ή να δικαιολογηθεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.

36 Το άρθρο 46, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο έχει εν προκειμένω εφαρμογή δυνάμει του άρθρου 55 ΕΚ, επιτρέπει περιορισμούς δικαιολογούμενους για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας. Εξάλλου, η νομολογία έχει δεχθεί ορισμένους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, όπως είναι η προστασία των καταναλωτών, η πρόληψη της απάτης και της ενθαρρύνσεως της εκ μέρους των πολιτών σπατάλης χρημάτων που συνδέεται με τα παίγνια, καθώς και, γενικώς, η αποτροπή της διαταράξεως της κοινωνικής τάξεως (βλ. αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 2007, C-338/04, C-359/04 και C-360/04, Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891, σκέψη 46, καθώς και Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 56).

37 Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται ότι η ρύθμιση των τυχερών παιγνίων συγκαταλέγεται μεταξύ των τομέων εκείνων στους οποίους υπάρχουν σημαντικές διαφορές ηθικής, θρησκευτικής και πολιτιστικής τάξεως μεταξύ των κρατών μελών. Ελλείψει συναφούς κοινοτικής εναρμονίσεως, σε κάθε κράτος μέλος εναπόκειται να εκτιμήσει, στους τομείς αυτούς, σύμφωνα με τη δική του κλίμακα αξιών, τις απαιτήσεις που συνεπάγεται η προστασία των εμπλεκομένων συμφερόντων (απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 57).

38 Το γεγονός και μόνον ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτόν. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι αρμόδιες αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν (απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 58).

39 Τα κράτη μέλη είναι, συνεπώς, ελεύθερα να καθορίζουν τους σκοπούς της πολιτικής τους στον τομέα των τυχερών παιγνίων και, ενδεχομένως, να προσδιορίζουν με ακρίβεια το επίπεδο της επιδιωκόμενης προστασίας. Εντούτοις, οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλουν πρέπει να πληρούν τις απορρέουσες από τη νομολογία του

Δικαστηρίου προϋποθέσεις όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας (απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 59).

40 Πρέπει να εξεταστεί ιδίως αν, στις υποθέσεις της κύριας δίκης, ο περιορισμός, τον οποίο επιβάλλει ο lotterilag, της διαφημίσεως τυχερών παιγνίων που διοργανώνονται σε άλλα κράτη μέλη πλην του Βασιλείου της Σουηδίας από ιδιωτικούς φορείς προς προσπορισμό κέρδους, είναι πρόσφορος για την επίτευξη του ή των νομίμων σκοπών που επικαλείται το οικείο κράτος μέλος και αν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών. Εξάλλου, η εθνική νομοθεσία είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του προβαλλόμενου σκοπού μόνον αν σκοπεί πράγματι στην επίτευξή του με συνοχή και συστηματικότητα. Εν πάση περιπτώσει, οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο μη εισάγοντα διακρίσεις (απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψεις 60 και 61).

41 Συναφώς δεν αμφισβητείται, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι ο αποκλεισμός των ιδιωτικών κερδοσκοπικών συμφερόντων από τον τομέα των τυχερών παιγνίων συνιστά θεμελιώδη αρχή της συναφούς σουηδικής νομοθεσίας. Η άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών επιφυλάσσεται στη Σουηδία σε οργανισμούς που υπηρετούν σκοπούς κοινής ωφελείας ή γενικού συμφέροντος, ενώ άδειες εκμεταλλεύσεως τυχερών παιγνίων έχουν χορηγηθεί αποκλειστικώς σε δημόσιους ή κοινωφελείς οργανισμούς.

42 Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζεται ότι ο σκοπός που αποβλέπει στην καθιέρωση αυστηρού περιορισμού του κερδοσκοπικού χαρακτήρα της εκμεταλλεύσεως των τυχερών παιγνίων έχει αναγνωρισθεί από τη νομολογία, καθώς το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης εθνική ρύθμιση αποβλέπουσα στην αποτροπή της εκμεταλλεύσεως των λαχειοφόρων αγορών αποκλειστικώς χάριν εμπορικού οφέλους και της διοργανώσεώς τους από ιδιωτικούς φορείς οι οποίοι μπορούν οι ίδιοι να χρησιμοποιήσουν τα έσοδα που προέρχονται από τη δραστηριότητα αυτή (βλ., συναφώς, απόφαση της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler, Συλλογή 1994, σ. I-1039, σκέψεις 57 έως 59).

43 Θεωρήσεις ηθικής, θρησκευτικής ή πολιτιστικής τάξεως μπορούν να συνεπάγονται τη δικαιολόγηση περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από διοργανωτές τυχερών παιγνίων, ιδίως στο μέτρο που θα μπορούσε να κριθεί μη αποδεκτή η αποκόμιση ιδιωτικού κέρδους από την εκμετάλλευση ενός κοινωνικού πλήγματος ή της αδυναμίας των παιχτών και της ατυχίας τους. Αναλόγως της κλίμακας αξιών εκάστου κράτους μέλους και λαμβανομένης υπόψη της εξουσίας της διακριτικής ευχέρειας που έχουν, είναι θεμιτό τα κράτη μέλη να περιορίζουν την εκμετάλλευση των τυχερών παιγνίων, εμπιστευόμενα αυτή σε δημόσιους ή κοινωφελείς οργανισμούς.

44 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, οι φορείς οι οποίοι διένειμαν τις αγγελίες εξαιτίας των οποίων κινήθηκαν οι διώξεις είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι οποίες ουδέποτε θα μπορούσαν, όπως εξάλλου επιβεβαίωσε η Σουηδική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συνεδρίαση, να λάβουν δυνάμει της σουηδικής νομοθεσίας άδεια εκμεταλλεύσεως τυχερών παιγνίων.

45 Συνεπώς, η απαγόρευση της προωθήσεως των υπηρεσιών αυτού του είδους φορέων, στους καταναλωτές που κατοικούν στη Σουηδία ανταποκρίνεται στον σκοπό του αποκλεισμού των ιδιωτικών κερδοσκοπικών συμφερόντων από τον τομέα των τυχερών παιγνίων και μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί αναγκαία για την επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού.

46 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο έως το πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως την επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία δεν επιτρέπει τη διαφήμιση με αποδέκτες κατοίκους του κράτους αυτού τυχερών παιγνίων που διοργανώνονται σε άλλα κράτη μέλη από ιδιωτικούς φορείς προς προσπορισμό κέρδους.

Επί του πρώτου ερωτήματος

47 Το πρώτο ερώτημα αφορά το ότι το άρθρο 54, παράγραφος 2, του lotterilag προβλέπει ποινικές κυρώσεις μόνο για την προώθηση τυχερών παιγνίων διοργανούμενων σε άλλο κράτος μέλος και δεν εφαρμόζεται ως προς την προώθηση τέτοιου είδους παιγνίων διοργανούμενων στη Σουηδία άνευ αδείας, παράβαση η οποία τιμωρείται βάσει του lotterilag αποκλειστικώς με διοικητικό πρόστιμο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 52 του ίδιου αυτού νόμου. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η διαφορά αυτή όσον αφορά τις προβλεπόμενες με τον εν λόγω νόμο κυρώσεις συνιστά δυσμενή διάκριση ασύμβατη προς το άρθρο 49 ΕΚ.

48 Κατά συνέπεια, με το πρώτο ερώτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία υπάγει τα τυχερά παίγνια σε καθεστώς αποκλειστικών δικαιωμάτων και κατά την οποία η προώθηση παιγνίων διοργανούμενων σε άλλο κράτος μέλος τιμωρείται με αυστηρότερες κυρώσεις σε σχέση με την προώθηση τέτοιων παιγνίων διοργανούμενων στην εθνική επικράτεια άνευ αδείας.

49 Μολονότι η ποινική νομοθεσία εμπίπτει, καταρχήν, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η νομολογία δέχεται παγίως ότι το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει περιορισμούς στην αρμοδιότητα αυτή, καθόσον, ειδικότερα, η νομοθεσία αυτή δεν μπορεί να περιορίζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες που διασφαλίζει το δίκαιο αυτό (απόφαση Placanica κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 68).

50 Προκύπτει, εξάλλου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τα κράτη μέλη προκειμένου για την επίτευξη στόχων γενικού συμφέροντος πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο μη εισάγοντα διακρίσεις (προπαρατεθείσες αποφάσεις Placanica κ.λπ., σκέψη 49, καθώς και Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 60).

51 Συναφώς, δεν υπάρχει σύγκλιση απόψεων μεταξύ, αφενός, της Σουηδικής Κυβερνήσεως και, αφετέρου, των O. Sjöberg και A. Gerdin, ως προς το αν η σουηδική νομοθεσία, και δη το άρθρο 4 του κεφαλαίου 23 του brottsbalk, προβλέπει κυρώσεις για την προώθηση τυχερών παιγνίων διοργανούμενων στη Σουηδία άνευ αδείας οι οποίες είναι αντίστοιχες με τις ισχύουσες δυνάμει του άρθρου 54, παράγραφος 2, του lotterilag για την προώθηση τέτοιων παιγνίων διοργανούμενων σε άλλο κράτος μέλος.

52 Κατά τη Σουηδική Κυβέρνηση, η προώθηση τυχερών παιγνίων διοργανούμενων στη Σουηδία άνευ αδείας τιμωρείται κατά το άρθρο 4 του κεφαλαίου 23 του brottsbalk, είτε πρόκειται για το αδίκημα της συνέργειας είτε για το αδίκημα διοργανώσεως παρανόμων παιγνίων κατά το άρθρο 14 του κεφαλαίου 16 του ιδίου κώδικα είτε για το κατά το άρθρο 54, παράγραφος 1, του lotterilag αδίκημα της διοργανώσεως τυχερών παιγνίων άνευ αδείας ή της κατοχής ορισμένων ειδών κερματομηχανών.

53 Οι O. Sjöberg και A. Gerdin, αντιθέτως, αμφισβητούν τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 4 του κεφαλαίου 23 του brottsbalk στις περιπτώσεις προωθήσεως τυχερών παιγνίων διοργανούμενων στη Σουηδία άνευ αδείας. Κατά την άποψή τους, δεν προβλέπεται κύρωση για την προώθηση αυτή, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για εγκεκριμένα ή μη παίγνια. Ο A. Gerdin διευκρινίζει ότι το εν λόγω άρθρο εφαρμόζεται αποκλειστικώς σε περιπτώσεις όπου βοηθείται η διοργάνωση απαγορευμένων τυχερών παιγνίων, αλλά δεν διέπει την προώθηση αυτών.

54 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι το σύστημα συνεργασίας που εγκαθιδρύει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου αυτού, η ερμηνεία των εθνικών διατάξεων εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια και όχι στο Δικαστήριο (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Placanica κ.λπ., σκέψη 36, καθώς και Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 37).

55 Συνεπώς, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν οι επίμαχες δύο παραβάσεις, καίτοι εντάσσονται σε διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις, εξασφαλίζουν ισοδύναμη μεταχείριση σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία. Το αιτούν δικαστήριο οφείλει, ειδικότερα, να εξακριβώσει αν, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, οι εν λόγω παραβάσεις τιμωρούνται από τις αρμόδιες αρχές με την ίδια επιμέλεια και καταλήγουν στην επιβολή αντίστοιχων κυρώσεων από τα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα.

56 Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 81 έως 85 των προτάσεών του, αν οι δύο επίμαχες παραβάσεις τυγχάνουν αντίστοιχης μεταχειρίσεως, το εθνικό καθεστώς προφανώς δεν εισάγει δυσμενείς διακρίσεις, καίτοι οι διατάξεις που αποτελούν τη βάση του κατηγορητηρίου και προβλέπουν τις εφαρμοστέες κυρώσεις περιλαμβάνονται σε διαφορετικά νομοθετήματα. Αντιθέτως, αν τα πρόσωπα που προωθούν τυχερά παίγνια διοργανούμενα στη Σουηδία άνευ αδείας τιμωρούνται με λιγότερο αυστηρές κυρώσεις από εκείνες με τις οποίες τιμωρούνται τα πρόσωπα τα οποία διαφημίζουν τέτοιου είδους παίγνια διοργανούμενα σε άλλα κράτη μέλη, είναι επιβεβλημένη η διαπίστωση ότι το εν λόγω εθνικό δίκαιο εισάγει δυσμενή διάκριση και ότι οι διατάξεις του άρθρου 54, παράγραφος 2, του lotterilag είναι αντίθετες προς το άρθρο 49 ΕΚ και, επομένως, δεν δύναται να αντιταχθούν σε βάρος των προσώπων που διώχθηκαν στο πλαίσιο των διαφορών της κύριας δίκης.

57 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία υπάγει τα τυχερά παίγνια σε καθεστώς αποκλειστικών δικαιωμάτων και κατά την οποία η προώθηση των παιγνίων αυτών που διοργανώνονται σε άλλο κράτος μέλος τιμωρείται με αυστηρότερες κυρώσεις σε σχέση με αυτές που επιβάλλονται για την προώθηση τέτοιων παιγνίων που τυγχάνουν εκμεταλλεύσεως εντός της εθνικής επικράτειας άνευ αδείας. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν τούτο συμβαίνει στην περίπτωση της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής νομοθεσίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση κράτους μέλους, όπως την επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία δεν επιτρέπει τη διαφήμιση με αποδέκτες κατοίκους του κράτους αυτού τυχερών παιγνίων που διοργανώνονται σε άλλα κράτη μέλη από ιδιωτικούς φορείς προς προσπορισμό κέρδους.

2) Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία υπάγει τα τυχερά παίγνια σε καθεστώς αποκλειστικών δικαιωμάτων και κατά την οποία η προώθηση των παιγνίων αυτών που διοργανώνονται σε άλλο κράτος μέλος τιμωρείται με αυστηρότερες κυρώσεις σε σχέση με αυτές που επιβάλλονται για την προώθηση τέτοιων παιγνίων που τυγχάνουν εκμεταλλεύσεως εντός της εθνικής επικράτειας άνευ αδείας. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν τούτο συμβαίνει στην περίπτωση της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής νομοθεσίας.

(υπογραφές)